

Autonome architectuur en het stedelijk project / Autonomous Architecture and the Project of the City

With *L'architettura della città*, published in 1966, Aldo Rossi launched what in retrospect appears a heroic endeavour: a redefinition of architecture grounded in the knowledge of the rules and forms that constitute 'the European city'.

Understanding this type of city as an artefact and as a repository of the accumulated 'labour of our hands', Rossi sought to find a way out of the impasse created by a technocratic, 'naïve' interpretation of functionalism after the Second World War. The analysis of this repository of existing solutions through a reduced, 'boiled-down' rendering of information of individual architectural objects into types, was proposed as not only a first step towards invention, but as setting the rules for the entire design process.

Rejecting the utopianism of pre Second World War modernism, Tendenza, with Aldo Rossi and Giorgio Grassi as the main protagonists, proposed the study of existing cities as *architectural* phenomena, with the intention to identify formal patterns that retained endurance, and which could be reworked into elements of a new design. In doing so, Tendenza redefined not only the role of research in relation to design, but the nature of the individual building in the context of the city-as-artefact as well.

The ideas of Tendenza attracted much interest across Europe and North America, in part because of the immense popularity of Rossi's suggestive drawings, in part through the unprecedented exchange between architectural cultures as different as those of North America

Met het publiceren van *L'architettura della città* in 1966 gaf Aldo Rossi de aanzet voor wat achteraf een heroïsche onderneming is gebleken: het herdefiniëren van de architectuur op basis van de kennis van de regels en vormen die 'de Europese stad' uitmaken. Rossi vatte dit type stad op als een artefact en een opslagplaats voor het verzamelde 'werk van onze handen'. Hij probeerde een weg te vinden uit de impasse die was gecreëerd door de technocratische, 'naïeve' interpretatie van het functionalisme na de Tweede Wereldoorlog. De analyse van deze opslagplaats van bestaande oplossingen door middel van een gereduceerde, tot de kern teruggebrachte vertaling van informatie van individuele gebouwen naar typen wilde niet alleen een eerste stap zijn op weg naar inventiviteit, maar had ook het vaststellen van regels voor het hele ontwerpproces tot doel.

Tendenza, met Aldo Rossi en Giorgio Grassi als belangrijkste protagonisten, verwierp het modernistische utopisme van voor de Tweede Wereldoorlog en stelde het bestuderen van bestaande steden als *architectonische* verschijnselen aan de orde met als doel de identificatie van formele patronen die duurzaam waren gebleken en konden worden omgewerkt tot elementen van een nieuw ontwerp. Daarmee gaf Tendenza niet alleen een nieuwe definitie van de rol van onderzoek in relatie tot ontwerp, maar ook van de aard van het individuele gebouw in de context van de stad-als-kunstwerk.

De ideeën van Tendenza trokken sterk de aandacht in heel Europa en Noord-Amerika, deels vanwege de enorme populariteit van Rossi's suggestieve tekeningen, deels ook vanwege de ongekende uitwisseling van zo verschillende architectonische culturen als die van Noord-Amerika en Italië. De intensiteit

and Italy. The intensity of this exchange, as reflected in the journal *Oppositions*, was exceptional in the history of post-war architecture, and remained influential for the architectural culture across Europe throughout the 1980s.

The proposition that architecture was to find its material in itself, in its own past, could reclaim the autonomy of the discipline; an autonomy that allowed architecture to be seen and interpreted as a language consisting of defined and comprehensible formal elements. Probably the most poignant formulation of this argument can be found in Aldo Rossi's introduction to the Portuguese edition of *L'architettura della città*, written in 1971, where Rossi states that 'the presence of form, of architecture, predominates over questions of functional organisation.... Form is absolutely indifferent to organisation precisely when it exists as typological form.' Against the background of the impasse into which post-war modernism had manoeuvred itself, this claim for autonomy was an attractive one and provided the arguments for the typological research in Italy and the study of pre-war Italian rationalism in North America. At the same time the question of what this autonomy meant for design remained unanswered; or rather: it was answered in very different ways. Grassi emphasised the nature of architecture as a craft, as a system of rules for the composition and ordering of elements; rules which have been endlessly tested throughout the history of the discipline. Rossi, by contrast, used the typological material rather more idiosyncratically, by dissociating it from its context and heightening its emblematic character.

van deze discussie, zoals die is neergelegd in het tijdschrift *Oppositions*, was uitzonderlijk in de geschiedenis van de naoorlogse architectuur en bleef invloedrijk in de architectonische cultuur van heel Europa gedurende de jaren tachtig.

De bewering dat de architectuur zijn materiaal in zichzelf moest vinden, in het eigen verleden, bood de mogelijkheid om de autonomie van de discipline terug te winnen. Een autonomie die het de architectuur toestond om bekeken en geïnterpreteerd te worden als een taal van beschreven en begrijpelijke formele componenten. De waarschijnlijk scherpste formulering van deze redenering kan worden gevonden in Aldo Rossi's inleiding bij de Portugese uitgave van *L'architettura della città* uit 1971, waar hij stelt dat 'de aanwezigheid van vorm, van architectuur, voorrang heeft boven kwesties van functionele organisatie. (...) Vorm staat totaal onverschillig tegenover organisatie, juist wanneer hij bestaat als typologische vorm.' Tegen de achtergrond van de impasse waarin het naoorlogse modernisme zich had weten te manoeuvreren, was deze aanspraak op autonomie aantrekkelijk en leverde argumenten aan voor het typologische onderzoek in Italië en voor de bestudering van het vooroorlogse Italiaanse rationalisme in Noord-Amerika. Tegelijkertijd bleef de vraag wat deze autonomie voor het ontwerp betekende onbeantwoord, of eigenlijk werden er heel verschillende antwoorden op gegeven. Grassi benadrukte de aard van de architectuur als ambacht, als een systeem van regels voor het samenstellen en ordenen van elementen; regels die in de loop van de geschiedenis van de discipline eindeloos getest waren. Daartegenover gebruikte Rossi het typologische materiaal op een meer idiosyncratische manier, door het uit zijn context te halen en het emblematische karakter ervan te intensiveren.

This difference revealed one of the ambiguities implied by the proclamation of the autonomy of architecture. Was the understanding of the continuities distilled from its past a step in establishing a finite repertoire, as Grassi's approach seems to suggest, or did it supply the architect with raw material from which associations and analogies could be drawn poetically and autobiographically, as Rossi's work demonstrated? In both cases the repertoire tended to be limited by an almost exclusive reference to a specific type of European city showing a clearly discernable continuity of urban form, while, even in 1966, very few places looked or worked like Padua or Weinbrenner's Karlsruhe. Against the background of the relentless suburbanisation that has reshaped the urban landscape of Europe since the 1960s, the question of how to define a supposed model of 'the' European city has completely changed meaning. The reception of the Italian ideas in the Netherlands from the early 1970s onwards provides an illustrative case study for the effects that the study of urban forms and types had when applied to a different context. In the Netherlands, the debate quickly focussed on the relation between planning and the design of architectural objects and the redefinition of the disciplines engaged in these activities.

In this issue of OASE these debates and their bearings on architectural practice are traced through an analysis of the work of Carel Weeber, arguably the most controversial and successful architect to adopt the Italian ideas and transform them in the Dutch context of large scale planning and highly specialised design disciplines. In Henk Engel's contribution

Dit verschil onthulde een van de dubbelzinnigheden die door het uitroepen van de autonomie van de architectuur werden geïmplementeerd. Was het begrip van de continuïteiten die uit zijn geschiedenis werden afgeleid een stap op weg naar het vaststellen van een eindig repertoire, zoals Grassi's benadering leek te suggereren, of reikte het de architect het ruwe materiaal aan op basis waarvan op poëtische en autobiografische wijze analogieën konden worden geformuleerd, zoals Rossi's werk demonstreerde? In beide gevallen neigde het repertoire tot beperking door een bijna exclusieve verwijzing naar een specifiek repertoire-type van de Europese stad die een duidelijk te onderscheiden continuïteit van de stedelijke vorm vertoonde terwijl, ook in 1966, heel weinig plaatsen eruit zagen of functioneerden zoals Padua of Weinbrenners Karlsruhe. Tegen de achtergrond van de aanhoudende suburbanisatie die het stedelijke landschap van Europa sinds de jaren zestig een nieuwe vorm had gegeven, was de vraag hoe een verondersteld model van 'de' Europese stad gedefinieerd moest worden volledig van betekenis veranderd. De ontvangst van de Italiaanse ideeën in Nederland vanaf de vroege jaren zeventig levert een illustratieve studie op met betrekking tot de effecten van het onderzoek naar stedelijke vormen en typen wanneer die in een andere context worden toegepast. In Nederland richtte het debat zich al snel op de relatie tussen planning en ontwerp van architectonische objecten en op het opnieuw definiëren van de disciplines die zich met deze activiteiten bezighouden.

In dit nummer van OASE worden deze discussies en hun invloed op de architectonische praktijk gevolgd aan de hand van een analyse van het werk van Carel Weeber, stellig de meest controversiële en succesrijke architect die de Italiaanse ideeën overnam en transformeerde in de Nederlandse context van

a historical overview is given of this complex relationship between Weeber's work, the reception of Tendenza's ideas and the influence both had on architectural education in the Netherlands.

Sascha Jenke focuses on one particular building of Carel Weeber, analysing the Zwarte Madonna in The Hague, exploring its specific relationship to the city and technology.

Included is the final chapter of Antonio Monestiroli's *L'architettura della realtà* (1999), dwelling on the double analogy of architecture with both history and nature and in doing so re-examining the notion of autonomy from within the discipline. Patrick Healy was invited to examine this argument and raises concerns about the self-referential tendencies of the discourse on architecture language in the absence of non-analogical knowledge.

In addition, this OASE proposes to examine the relevance of the experience of Tendenza at the beginning of the twenty-first century, against the background of the almost complete erosion of the urban nature of the European territory. In what way do we need to rework the reference to 'the European city' in order to remain tenable? The experience of the Dutch reworking and transforming of Tendenza's ideas and design solutions allows us to gauge the effect on the architectural discipline and its contribution to rethinking existing cities. A most relevant development in this respect is the fact that, apart from the critique from outside the architectural discourse on autonomy, one can see an important shift within the discourse on autonomy itself. After previous developments within Tendenza and its follow-up which treated

grootschalige planning en hooggespecialiseerde ontwerpdisciplines. In Henk Engels bijdrage wordt een historisch overzicht gegeven van deze complexe relatie tussen Weebers werk, de receptie van de ideeën van Tendenza en de invloed van allebei op de architectuuropleiding in Nederland. Sascha Jenke concentreert zich op één enkel gebouw van Carel Weeber. Hij analyseert de Zwarte Madonna in Den Haag en onderzoekt zijn specifieke relatie met de stad en de technologie.

In dit nummer is het laatste hoofdstuk van Antonio Monestiroli's *L'architettura della realtà* (1999) opgenomen, dat ingaat op de dubbele analogie van de architectuur, met zowel geschiedenis als natuur, en daardoor het idee van autonomie vanuit de discipline zelf opnieuw aan de orde stelt. Patrick Healy werd uitgenodigd om dit betoog onder de loep te nemen en hij stelt vragen over de naar zichzelf verwijzende tendensen in het discours over architectonische taal in de afwezigheid van niet-anatomische kennis.

Bovendien wil dit nummer van OASE de relevantie van de ervaring van Tendenza aan het begin van de eenentwintigste eeuw onderzoeken tegen de achtergrond van de vrijwel totale erosie van het stedelijke karakter van het Europese grondgebied. Hoe moeten we de referentie aan 'de Europese stad' omwerken om haar nog te kunnen verdedigen? De praktijk van de Nederlandse bewerking en transformatie van Tendenza's ideeën en ontwerp oplossingen geven ons de gelegenheid om de invloed ervan op de architectonische discipline en zijn bijdragen aan het heroverwegen van bestaande steden te meten. Een zeer relevante ontwikkeling in dit verband is het feit dat men, naast de analyse die buiten de architectonische discipline over autonomie plaatsvindt, een belangrijke verschuiving kan zien binnen het debat over autonomie zelf. Nadat eerdere ontwikkelingen

the architectural experiment with a distrust that ranged from a complete inacceptance to a cautious control of it in the design process, the dynamics of reality have forced an opening towards a more inclusive and complex approach, rather than the understanding of binary opposed 'tradition' and 'experiment'. Joost Meuwissen's article recognises the experiment as a necessity, having traced the growth of knowledge in education, research, analysis and design. This while architecture is preserved as an autonomous discipline, yet avoiding a secluded and isolated debate. This issue concludes with an extract from Umberto Barbieri's inaugural speech at the Delft University of Technology in May 2003, opening up the at times maladjusted architectural discourse that reconfirms its self-evidence, while clearly stating this from the perspective of the discipline among disciplines.

*Pnina Avidar, Filip Geerts, Christoph Grafe,
Marc Schoonderbeek*

binnen Tendenza en zijn opvolgers het architectonische experiment hadden behandeld met een wantrouwen dat varieerde van totale afwijzing tot een behoedzame beteugeling ervan in het ontwerpproces, heeft de dynamiek van de werkelijkheid een opening geforceerd naar een meer inclusieve en complexe benadering, in plaats van het begrip van binair tegen over elkaar staande 'traditie' en 'experiment'. Het artikel van Joost Meuwissen erkent het experiment als een noodzaak na de vermeerdering van kennis in de architectuur in onderwijs, onderzoek, analyse en ontwerp te hebben geschetst. En dit met handhaving van de architectuur als autonome discipline, maar met vermijding van een afgesloten en geïsoleerd debat. Dit nummer eindigt met een fragment van de inaugurele rede die Umberto Barbieri in mei 2003 uitsprak aan de Technische Universiteit van Delft en waarin hij het bij tijd en wijle onevenwichtige architectonische discours opengooit dat zijn eigen vanzelfsprekendheid steeds opnieuw vaststelt vanuit het perspectief van de discipline der disciplines.

*Pnina Avidar, Filip Geerts, Christoph Grafe en
Marc Schoonderbeek*

Vertaling: Philip Peters